

Абревіатура: EQAVET для інклюзії
EQAVET для інклюзії та запобігання відсіву в професійній
освіті

Номер проєкту: 2021-1-SE01-KA220-VET-000033282

*Звіт про поточний стан інклюзії та запобігання
відрахуванню у ЗП(ПТ)О*

РЕЗУЛЬТАТ 1

*Підсумковий звіт дослідження партнерів щодо візії та
стратегії запобігання відрахуванню та напрямів діяльності
відповідно до індикатора 8 EQAVET для включення в R2*

Реваленто, Беркель-Еншот

Листопад, 2022

Зміст

Вступ.....	3
1. Визначення цільової групи проекту	4
2. Інклюзивність: про що ми говоримо?.....	5
3. Поточна ситуація щодо осіб які не працюють, не навчаються та не здобувають освіти	6
4. Проблеми визначені під час аналізу поточної національної та регіональної політики	7
4.1 Рівень національної політики	7
4.2 Рівень регіональної політики.....	7
5. Основні причини відрахування	9
6. Покращення моніторингу	13
7. Удосконалення структури підтримки в закладі освіти	14
8. Покращення залучення батьків	15
9. Основні пропозиції щодо покращення інклюзивності	16
Для ЗП(ПТ)О як закладу освіти.....	16
Для працівників ЗП(ПТ)О.....	16
10. На шляху до розробки R2: етапи процесу.....	18
Додатки.....	19
Додаток 1:	19
Етапи розробки для R2: питання для оцінювання та відповідні відгуки	19
Питання 1:	20
Питання 2а:	20
Додаток 2	24

Вступ

Проект Erasmus+ "EQAVET для інклюзії" має на меті розробити цілісний підхід до інклюзивності та запобігання відрахуванню учнів. Це буде зроблено шляхом надання рекомендацій щодо включення обох пунктів у систему забезпечення якості підготовки в закладах професійної (професійно технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) відповідно до стандарту EQAVET та впровадження Індикатора 8: поширеність вразливих груп.

Проект, що розрахований на три роки, розпочався у 2021 році і буде зреалізований такими партнерами:

Colegiul Mihai Eminescu don Soroca (Молдова); Dimitra Education & Consulting SA (Греція); Ilmiolavoro (Італія); Rinova Malaga Sociedad Limitada Unipersonal (Іспанія); Stiftelsen Kursverksamheten Vid U-Auniversitetet (Швеція та координатор); Ufficio Scolastico Regionalee Per Il Veneto (Італія); Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна) та Van de Winkel Consultacy BV (Нідерланди)

Для досягнення поставленої мети проекту буде зреалізовано декілька кроків. По-перше, проаналізовано поточний стан інклюзії та запобігання відрахуванню в різних країнах-партнерах. Це дасть змогу сформувавши огляд тих пунктів (рекомендацій), які сприяють інклюзії та запобігання відрахуванню учнів. На різних етапах проекту передбачається розробка інструменту онлайн-оцінки, заснованого на цих аспектах, а також навчальної програми для його використання. І останнє, але не менш важливе - будуть розроблені методичні рекомендації для місцевих/регіональних органів влади, які підтримують заклади освіти в їхньому прагненні до інклюзивності.

Цей звіт підсумовує основні результати та висновки, які мають важливе значення для наступного етапу проекту: створення цифрового онлайн-інструменту для самооцінки інклюзивності та запобігання відрахуванню учнів, а також окреслює проблемні пункти, які мають бути охоплені цим інструментом оцінювання. Звіт має чітку цільову направленість, що визначає його результати в процесі розроблення Результату 2. Тому звіт не має за мету підсумовувати національну ситуацію кожного партнера щодо запобігання відрахуванню учнів, а також не є детальним резюме кожного з розділів усіх представлених звітів. Для більш детального опису різних національних контекстів читач може звернутися до окремих матеріалів дослідження кожної з країн-партнерів.

Інформація в цьому звіті ґрунтується на детальних інтерв'ю (>75), результатах аналізу наукових досліджень та відгуках фокус-груп, які представлені в національних звітах окремих країн-партнерів.

Berkel-Enschot

Листопад 2022

1. Визначення цільової групи проекту

Оскільки проект спочатку стосувався EQAVET, на початковій зустрічі партнери дійшли висновку, що проект буде спрямований саме на сегмент професійної освіти (ПО):

- перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти – другий рівень НРК;
- другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти – третій рівень НРК;
- третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти – четвертий рівень НРК.

Однак у результаті дослідження рівнів, які займає професійна освіта у різних країнах, на другій транснаціональній зустрічі проекту в Местре (6 жовтняth 2022) було вирішено, що ті програми ПО, які пропонуються в середній освіті в деяких країнах-партнерах (наприклад, у Швеції), також повинні бути включені до проекту, оскільки EQAVET також розробляється для забезпечення якості в цих країнах. Це вплинуло на визначення первинної та вторинної цільової групи:

Первинна цільова група: цільова група, яка буде безпосередньо використовувати розроблені інструменти: викладачі, працівники та адміністрація ЗП(ПТ)О та інших закладів освіти, які зреалізують програми професійної освіти.

Вторинна цільова група: група, на яку вплинуть заходи, що вживаються закладом освіти (а також місцевою / регіональною владою) щодо підтримки якості організації освітнього процесу: учні (та їхні батьки), зокрема, у віці 16-24 років.

Висновок: Таким чином, під час розробки методики та інструменту оцінювання важливо враховувати, що підготовлені матеріали можуть впроваджуватися в різних типах навальних закладів, що надають професійну освіту. Крім того, на цьому етапі важливо зазначити, що проект повинен враховувати, що частина цільової групи навчається на основі базової загальної середньої освіти, а частина – на основі повної загальної середньої освіти. Обидві частини цільової групи повинні бути охоплені в процесі розробки матеріалів проекту та впровадження результатів.

2. Інклюзивність: про що ми говоримо?

У пропозиції проекту концепція інклюзивності була тісно пов'язана з індикатором 8 моделі якості EQAVET: поширеність вразливих груп в освітніх системах. Це означає на національному рівні:

- Відсоток учнів ЗП(ПТ)О, що належать до вразливих груп (у певному регіоні або на певній території) за віком та статтю;
- Рівень успішності учнів вразливих груп за віком та статтю (порівняно учнями з не вразливих групам)

Використання слова "інклюзивність" у цьому контексті просто означає, що всі потенційні учні повинні мати доступ і рівні шанси на навчання. Ніхто, жодна група не повинна бути виключена. Таке твердження на національному рівні означає, що заклади освіти повинні мати можливість надавати довідкову інформацію для прийняття керівних рішень на рівні системи ПО (мається на увазі дуже адекватна і досконала система моніторингу для надання цієї інформації). Вони також повинні забезпечувати підтримку доступу до закладів освіти для вразливих груп населення, а також адаптоване навчання (керівництво та підтримка) для вразливих груп.

Однак у рамках цього проекту партнерство зосередиться на більш детальному розумінні інклюзивності: йдеться про характерне освітнє середовище, візію та стратегію закладу освіти, яка забезпечує вищезгадану інклюзивність. Йдемо ще далі: інклюзивність учня як особистості, створення можливостей для розвитку різноманітних талантів, навіть поза межами основної навчальної програми. Привабливий заклад освіти яким пишаються і викладачі, і учні, і батьки. Абстрактний, але не позбавлений реалістичності. Таке тлумачення інклюзивності буде використано як надихаючий орієнтир для розробки методичних рекомендацій. Таке бачення інклюзії також має сильний вплив на покращення іміджу освіти.

3. Поточна ситуація щодо осіб які не працюють, не навчаються та не здобувають освіти

У цьому розділі будуть представлені деякі основні характеристики молодих людей, які не працюють, не навчаються та не здобувають освіти (not in Employment, Education or Training (NEET)). За оцінками, в Європі 5,6 мільйона молодих людей у віці від 18 до 24 років потрапляють до цієї категорії. Результати окремих звітів Греції, Італії, Молдови, України та Швеції, об'єднані та викладені у вигляді загальних висновків щодо рівня поширеності та поточної ситуації наведено нижче.

Щодо поширеності NEET. Звіти різних країн свідчать, що у віковій групі від 15 до 24 років відсоток молодих людей NEET варіюється в діапазоні від 14% до 30% цієї частини населення. Коефіцієнт відрахування є вищим, враховуючи, що частина молодих людей, які покинули навчання, пізніше повертаються до певної форми освіти. Отримані статистичні дані показують гендерні відмінності у складі групи NEET між країнами. Відсоткове співвідношення в різних країнах варіюється від майже однакового для чоловіків і жінок до переважання жінок. Крім того, відсоток NEET, на відміну від інших груп, відображає регіональні економічні характеристики. Менш розвинені регіони, як правило, мають вищий відсоток NEET. Також загалом показник NEET є найвищим у міських регіонах.

Умовно NEET можна охарактеризувати за такими ознаками:

- Більшість має атестат про повну загальну середню освіту;
- Незначна кількість не одержали повної загальної середньої освіти;
- Здебільшого їх підтримує родина (фінансово/проживання);
- Більшість не перебуває у шлюбі;
- Більшість є безробітними, а 25% цієї групи є безробітними впродовж тривалого часу;
- Більшість має песимістичні погляди на освіту, політичну систему та уряд;
- Основне бажання: мати оплачувану роботу (і навіть готові мігрувати, щоб її отримати).

4. Проблеми визначені під час аналізу поточної національної та регіональної політики

У цьому розділі узагальнено переваги та пропозиції щодо вдосконалення, висловлені різними учасниками під час інтерв'ю та фокус-груп щодо поточної національної та регіональної політики. Нормативні документи, що регулюють роботу ЗП(ПТ)О можуть бути як підтримкою так і додатковим бар'єром у роботі щодо запобігання відрахуванню та інклюзивності. Для детального опису фактичної ситуації в країнах-партнерах читач може ознайомитися з окремими звітами кожної країни. Результати, представлені в цьому розділі, будуть корисними для розробки відповідних рекомендацій (R5 проєкту).

4.1 Рівень національної політики

Були визначені наступні переваги та зроблені пропозиції щодо вдосконалення:

- Вироблення спільного бачення проблеми та шляхів її вирішення (інклюзивна освіта);
- Використання міждисциплінарних (та індивідуальних) підходів; стимулювання зв'язків між закладами освіти та експертами / мережами підтримки;
- Розробка комплексних рішень для шкіл, батьків, учнів;
- Активізація участі регіонів у розробці рекомендацій щодо запобігання відрахуванню учнів із закладу освіти;
- Оптимізація розподілу коштів між системою, учнями та батьками; розробка рекомендацій щодо збільшення залучення батьків;
- Проведення більшої кількості досліджень щодо передумов відрахування; покращення моніторингу;
- Співпраця з ринком праці для покращення системи освіти, а також розроблення нових освітніх програм;
- Збільшення обсягу ресурсів (грошей, часу, експертизи); посилення привабливості професійної освіти.
- Сприяння психосоціальної та когнітивній підтримці в закладі освіти.

4.2 Рівень регіональної політики

Були визначені наступні переваги та зроблені пропозиції щодо вдосконалення:

- Організувати узгоджену та послідовну стратегію моніторингу всіх учнів (включаючи відрахування та NEET);
- Розробити регіональну стратегію, що включає цілі та засоби SMART;
- Організувати інформування батьків та подальшу роботу з батьками та учнями (не тільки щодо обов'язкової освіти);

- Забезпечити залучення репрезентативних зацікавлених сторін до розробки регіональної політики та необхідних заходів; стимулювати боротьбу з упередженнями та стереотипами;
- Дозволити здійснювати інклюзивні втручання;
- Забезпечити безбар'єрний доступ до сучасного обладнання для всіх учнів;
- Стимулювати співпрацю між різними зацікавленими сторонами (експерти, школа, батьки, учні), а також бізнесом; Стимулювати наявність та доступність державних та соціальних послуг
- Розробити регіональні заходи з реінтеграції для тих, хто відмовився від навчання / NEET;
- Стимулювати увагу до профорієнтаційної роботи як частини регіонального плану подолання відрахування;
- Забезпечити більшу інституційну автономію на основі чітких цілей;
- Розробити інформаційні та навчальні пропозиції для батьків;
- Організувати програму шкільного харчування;
- Сприяти покращенню іміджу професійно технічної освіти.

І на національному і на регіональному рівні вказується на те, що керівні принципи для професійно технічної освіти дійсно потребують уваги: якісний моніторинг успішності учнів; престижність професійної освіти, розвинена та розгалужена мережа підтримки, своєчасна комунікація з батьками та учнями, а також своєчасне консультування з питань працевлаштування та профорієнтації. Ці питання мають бути включені до методичних рекомендацій.

5. Основні причини відрахування

У цьому розділі узагальнено основні висновки щодо чинників, які впливають на розвиток навчальної (професійної) кар'єри, висвітлені в літературі та/або згадані учасниками інтерв'ю та фокус-груп. Інформація класифікована за чотирма напрямками: з точки зору учня, батьків/опікунів, викладача та закладу освіти як такого. В останньому параграфі цього розділу представлено теоретичну модель, яка узагальнює ці 4 точки зору та описує їхній взаємозв'язок.

5.1 Проблеми учнів, що впливають на успішність у навчанні:

- Попередній (шкільний) досвід;
- Знущення;
- Власна мотивація та ставлення/поведінка в групі;
- Подолання труднощів: чи легко здатися?
- Почуття приналежності: чи відчуває учень себе чужим у закладі освіти?
- Ідентичність: боротьба з власною ідентичністю та гендерними питаннями;
- Вроджені вади розвитку, такі як труднощі з читанням і рахуванням;
- Фізичні вади та недостатня увага до їх подолання (заклад освіти, учні);
- Навчитися вчитися: відсутність належної стратегії навчання;
- Поінформованість про майбутню професію: нерозуміння важливості навчання у ЗП(ПТ)О, недостатньо розвинені уявлення про власне майбутнє та амбіції;
- Негайне задоволення власних потреб: тому важко бути мотивованим на щось, що є інвестицією у своє майбутнє; отримання оплачуваної роботи зараз, замість того, щоб спочатку здобути належну освіту та знайти кращу роботу.

5.2 Причини що впливають на успішність навчання в закладі освіти пов'язані з батьками/опікунами/сімейною ситуацією:

- Власний попередній освітній досвід і компетенції: навіщо ходити до закладу освіти, я ж не ходив,
- Негативний навчальний клімат: батьки висловлюють думки на кшталт "заклад освіти - це погано для тебе / ніщо для дівчат"; батьки негативно відгукуються про читання / навчання; не звертають уваги на те, що відбувається в закладі освіти; дома немає місця де можна спокійно навчатися;
- Сімейна ситуація: розлучення, алкоголь, насильство, жорстоке поводження;
- У стосунках між батьками та дітьми бракує тепла та довіри;
- Соціально-економічне становище (контекст, а також сім'я): Безробіття? Грошові проблеми; легкість отримання роботи та грошей;
- Культурне середовище не сприяє навчанню та відвідуванню закладу освіти;
- Брак обізнаності про кар'єру: відсутність інтересу до того ким діти хочуть стати; як говорити про це; як ставитися до потреб в освіті;

- Незнання, як поводитися/підтримувати учня з інвалідністю, включаючи інвалідність вроджену та психофізичну;
- Незнання, де отримати підтримку.

5.3 Причини що впливають на успішність навчання в закладі освіти пов'язані з роботою викладачів:

- Взаємовідносини між викладачем та учнем: позитивні стосунки допомагають учням долати проблеми та сприяють формуванню почуття співпричетності/підвищують привабливість освіти;
- Здатність виявляти ранні сигнали про учнів, які потребують допомоги;
- Знання або незнання того, як працювати з учнями з особливими освітніми потребами;
- Дидактичні навички та компетенції (широке розмаїття), здатність пропонувати різноманітні навчальні можливості, що відповідають різним освітнім потребам учнів;
- Навчати вчитися: бути компетентним у підтримці учнів у розвитку їхніх власних навчальних компетентностей, а також рефлексивним педагогом, здатним аналізувати власну педагогічну діяльність та її вплив;
- Компетентність у спілкуванні з батьками;
- Перевантажені викладачі, які не мають змоги належним чином приділяти увагу окремим учням та їхнім освітнім проблемам;
- Компетентність у вирішенні питань щодо майбутньої професійної діяльності / обговорення питань професійного зростання.

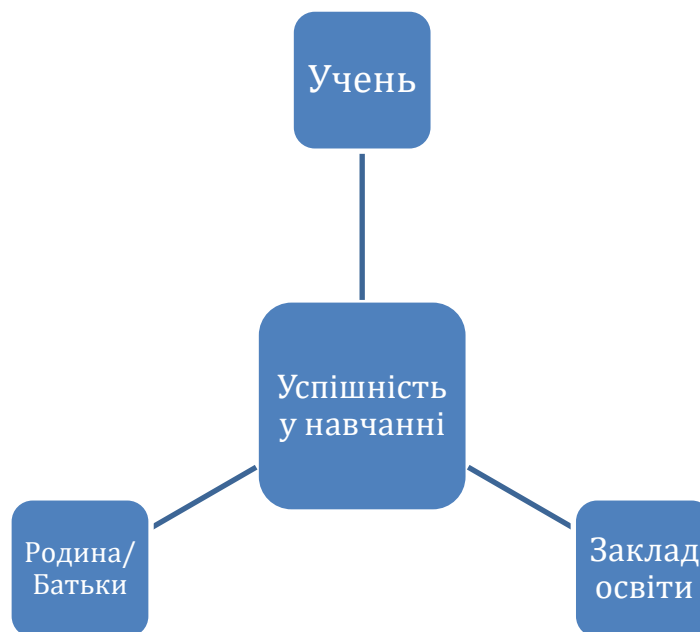
5.4 Чинники що впливають на успішність навчання пов'язані з закладом освіти:

- Привабливість закладу освіти/навчання/професійно-технічної освіти;
- Умови навчання (засоби, середовище, компетентний та креативний персонал);
- Активна політика щодо інклюзивного та безпечного клімату;
- Наявність системи раннього попередження щодо успішності/ризиків відрахування;
- Система забезпечення якості, яка включає в себе атмосферу в закладі освіти, компетентність викладачів, запобігання відрахуванню тощо, аналіз ефективності цієї системи та вжиття відповідних заходів у разі потреби;
- Брак залучення батьків: майже немає контактів з батьками учнів або розробленої програми залучення батьків та їх зацікавленості в тому, що пропонує заклад освіти, а також в успішності учнів;
- Відсутність профорієнтаційної підтримки / підтримки у навчанні;
- Відсутність мережі підтримки, що охоплює основні потреби учнів у підтримці їхньої подальшої підготовки в закладі освіти;
- Умови доступу (фізичного) для учнів з обмеженими фізичними можливостями;

- Організація позаурочних заходів, що сприяють підвищенню привабливості закладу освіти як такого, що підтримує всебічний розвиток талантів.

Вищезазначені питання є важливим внеском у розробку рекомендацій щодо забезпечення інклюзивності. У наступному параграфі вони представлені у більш схематичному вигляді.

5.5 Теоретична модель чинників, що впливають на успішність у навчанні в закладі освіти

У загальних рисах **успішність у навчанні в закладі освіти** (коли учень як особистість проходить різні етапи навчання) складається з наступних кроків: зарахування до ЗП(ПТ)О; навчання та просування (розвиток здібностей та орієнтація на майбутнє (кар'єру)); успішне просування (до роботи / подальшої освіти). На успішність навчання в закладі освіти впливають три різних чинника:

З боку учня: Почуття приналежності; мотивація і ставлення (часто посилені або послаблені попереднім досвідом); навички подолання труднощів; усвідомлення кар'єри; ідентичність; вміння вчитися; вроджені вади;

З боку батьків: Позитивне навчальне середовище; культура; соціально-економічна ситуація; стосунки між батьками та дітьми; власний досвід та компетенції; сімейна ситуація; розуміння системи професійної освіти.

З боку закладу освіти: Взаємостосунки між викладачами та учнями; умови навчання; бачення професійної освіти та ролі ЗП(ПТ)О; підготовка персоналу; інклюзивний клімат та безпека; моніторинг; профорієнтація та підтримка; правила та норми, політика забезпечення якості, залучення батьків.

Однак на всіх трьох також впливає контекст, в якому вони працюють:

Як учень, так і батьки також перебувають під впливом контекстуальних умов та обставин, які є **Контекстом учня та батьків**. Під цим розуміються: загальні правила і норми; соціально-економічна ситуація; домінуюча культура і орієнтація; система освіти.

А на сам заклад освіти впливає **контекст закладу освіти**: Правила та положення; імідж професійної освіти; стандарти та зміст викладання; фінанси; якість і кількість наявного професійного персоналу; стандарти якості, яким має відповідати заклад освіти; його розташування.

Наведена вище модель слугуватиме своєрідним контрольним списком під час розробки рекомендацій для закладів освіти: вона допоможе перевірити чи всі чинники, які відносяться до сфери контролю закладу освіти враховані в рекомендаціях.

6 Покращення моніторингу

Цей розділ присвячений окремому чиннику в системі управління ЗП(ПТ)О який є важливим для забезпечення інклюзивності та запобігання відрахуванню учнів з закладу освіти. Цей чинник має безпосереднє відношення до реалізації індикатора 8: наявність системи моніторингу. Під час інтерв'ю учасники різних партнерських звітів внесли наступні пропозиції щодо вдосконалення системи моніторингу:

- Удосконалити систему моніторингу з боку місцевих органів влади (обов'язкова освіта), а також шкіл, щоб різні зацікавлені сторони могли вчасно вживати більше превентивних заходів;
- Посилити використання батьками електронного досьє учня;
- Посилити відвідування батьками школи - сімейні збори;
- Залучати до діалогу з батьками тих вчителів, які є компетентними у веденні діалогу з родинами;
- Моніторинг не лише успішності, але й питань соціального спрямування, таких як самопочуття, кар'єрна орієнтація, ставлення до життя тощо.
- Посилити ранній та превентивний контакт з батьками щодо сигналів ризику;
- Розробити пропозицію швидкої підтримки, не лише з питань, пов'язаних з навчанням.

Підсумовуючи в більш загальному вигляді: для посилення інклюзивності партнери пропонують уточнити аспекти моніторингу, які потрібно враховувати, щоб використовувати його більш превентивно (і діяти за сигналами), а також організувати більш активне залучення батьків.

7. Удосконалення структури підтримки в закладі освіти

Як уже зазначалося під час визначення інклюзивності (розділ 2), система підтримки в закладі освіти може відігравати важливу роль у досягненні інклюзії та зменшенні відрахування учнів. Учасники вказали на наступні пропозиції щодо вдосконалення системи забезпечення інклюзивності, а також висунули додаткові пропозиції, які стосуються закладу освіти:

- Створити мультидисциплінарну команду допомоги / забезпечити мультидисциплінарний підхід до учнів, які його потребують;
- Забезпечити зв'язок і доступ до структури підтримки за межами закладу освіти в усіх сферах (соціальна, педагогічна, психологічна, кар'єрна, фінансова, сімейна);
- Організувати консультування, наставництво та корекційне навчання для учнів які цього потребують;
- Розширити основну навчальну програму пропонуючи культурні та позаурочні заходи;
- Організувати періодичний моніторинг середовища закладу освіти;
- Забезпечити залучення батьків/опікунів;
- Посилити індивідуалізацію освіти для покращення розвитку різноманітних талантів та підвищення престижності професійної освіти;
- Приділяти увагу підвищенню кваліфікації викладачів, формуванню додаткових дидактичних навичок і компетенцій для розширення діапазону методів викладання задля кращого виявлення та вирішення проблем учнів, які цього потребують, а також для роботи з учнями з різним соціальним та економічним становищем;
- Організувати маршрути заповнення прогалін у навчальних уміннях і навичках;
- Організувати заходи для створення більшої згуртованості в учнівському колективі (за потреби).

Розробка соціального паспорта була згадана як приклад хорошої практики.

Підсумовуючи вищесказане в більш загальному вигляді, основні пропозиції стосуються візії закладу освіти, розвиненої системи підтримки в ЗП(ПТ)О та за його межами, компетентного викладацького складу, залучення батьків, а також детально продуманої та ефективної освітньої діяльності з позаурочними заходами, що підтримують широкий розвиток талантів.

8. Покращення залучення батьків

У попередніх розділах вже були зроблені зауваження щодо залучення батьків. У цьому розділі буде представлено результат щодо пропозицій, які учасники зробили для покращення залучення батьків. На думку партнерів проєкту, залучення батьків є важливим не лише на етапі обов'язкової освіти, але й у подальшому навчанні. Однак спосіб організації цього залучення (і в яких діях воно може виражатися) буде різним. Коли учні стають старшими (після 18 років), відповідальність батьків зміщується, але це не означає, що вони більше не повинні / не можуть підтримувати кар'єру своїх дітей. Учасники внесли наступні пропозиції щодо покращення та підтримки діяльності в сфері розвитку інклюзивного закладу освіти.

- Навчіть / проінформуйте батьків про особливості навчання в ЗП(ПТ)О;
- Популяризуйте концепцію інклюзивного закладу освіти серед батьків;
- Сприяйте підвищенню обізнаності батьків щодо кар'єри; пропонувати інформаційні сесії для підтримки батьків;
- Організуйте поурочні / позашкільні заходи;
- Використовуйте традиційні засоби попередження, такі як відвідування занять (обмежене за віком!!) та дійте превентивно;
- Залучайте батьків превентивно і вчасно;
- Навчіть відповідний персонал як спілкуватися з батьками;
- Періодично запрошуйте батьків на батьківські збори;
- Залучайте батьків до позаурочних заходів;
- Вивчіть чого хочуть батьки;
- Спілкуйтеся та інформуйте батьків про те, що відбувається в закладі освіти;
- Організуйте батьківські збори для обговорення шкільних питань.

Більшість висловлених пропозицій стосуються батьків діти яких навчаються в системі загальної середньої освіти. Водночас вони мають певне відношення і до закладу освіти. Основні пропозиції щодо інклюзивності стосуються створення каналів комунікації з батьками для інформування про відповідні питання та їх залучення до (позаурочних) заходів.

9. Основні пропозиції щодо покращення інклюзивності

Для підготовки звіту R2 висновки, зроблені в різних розділах, узагальнені в наступних двох групах загальних пропозицій для закладів освіти, які можуть сприяти розвитку інклюзивної школи.

Для ЗП(ПТ)О як закладу освіти. Розробити

Розробка індивідуальних пропозицій для учнів, які цього потребують, що охоплюють дидактичну, психологічну, педагогічну та профорієнтаційну підтримку для всіх учнів;
Детальну та індивідуалізовану програму допомоги учням, які її потребують, що охоплює дидактичну, психологічну, педагогічну та профорієнтаційну підтримку для всіх учнів;
Проведення детального моніторингу та реагування на сигнали раннього попередження;
Забезпечення допомоги на рівні закладу освіти та зв'язок з відповідними службами;
Оперативне інформування та залучення батьків;
Розповсюдження дидактичних матеріалів для учнів чиї батьки перебувають у скрутному матеріальному становищі;
Цікава (індивідуалізована) освіта, що орієнтована на всі потенційні таланти;
Пропозиція неформальної освіти, що посилює всебічний розвиток талантів;
Впровадження заходів у стратегію та програму розвитку закладу освіти, а також періодична оцінка їх ефективності;
Активна популяризація професійної освіти.

Для працівників ЗП(ПТ)О:

Призначити компетентний персонал для виявлення та роботи з учнями, які потребують допомоги;
Призначити компетентний персонал для контакту з батьками та роботи з ними;
Посилити дидактичну різноманітність у навчанні; посилити зв'язки з ринком праці;
Розробити протокол протидії булінгу;
Підвищити компетентність у розпізнаванні кар'єрних дилем та способів їх вирішення;
Організуйте профорієнтаційні консультації та залучіть до них батьків;
Забезпечте міждисциплінарний підхід для учнів, які цього потребують;
Організуйте більш індивідуалізовані способи викладання.

Узгодження наведених вище узагальнених пропозицій з EQAVET і метою EQAVET як якісного процесу потребуватиме ще кількох додаткових кроків. Особливо, якщо наведені вище узагальнені пропозиції будуть використані для створення своєрідної цілісної структури, що охоплює 4 етапи кола якості EQAVET (Планування, Впровадження, Оцінювання та Аналіз). Вищезазначені пропозиції повинні бути вписані в ці 4 етапи, і процес розробки, через який зараз проходить проєкт, повинен

забезпечити спосіб зробити це і організувати перевірку на повноту і внутрішню узгодженість. Таким чином, ми зможемо створити в R2: інструмент оцінки, який базуватиметься на нашій теоретичній моделі, а також на наших висновках і генеруватиме зворотній зв'язок у вигляді ефективних рекомендацій.

10. На шляху до розробки R2: етапи процесу

Одне з головних завдань цього проєкту - створити зрозумілий і не надто складний інструмент оцінювання. Занадто складний інструмент з великою кількістю запитань створить перешкоди для використання. Крім того, занадто складний інструмент може бути перенавантажений деталями. Зрештою, це може призвести до отримання зворотного зв'язку, який може виявитися занадто складним і детальним і, отже, непридатним для використання. Тому партнери повинні обмежити себе у напрямках, які вони мають охопити. Наведені нижче кроки покликані допомогти в цьому процесі фокусування та обмеження. Кроки йдуть від загального до конкретного.

Перший крок у розробці узгодженого інструменту оцінки та відповідних рекомендацій полягає у визначенні основних сфер уваги, на яких ми повинні зосередитися і які можуть бути отримані в результаті проведеного дослідження. Шаблон для цього наведено в додатку 1. У Додатку 1 представлено проєкт напрямів, а також спосіб прийняття рішення і визначення тих, які будуть використані в проєкті.

Другий крок полягає у визначенні основних чинників для кожної з цих основних сфер уваги. Знову ж таки, процедура, якої слід дотримуватися, описана в додатку 1 під заголовком Питання 2.

Після валідації основних сфер уваги та пов'язаних з ними пунктів необхідно валідувати питання, а також відповідні вказівки. Для цього буде розроблено новий шаблон, в якому партнерам буде надано повний проєкт запитань та зворотного зв'язку. Потім партнерам буде запропоновано надіслати свої відгуки та коментарі, що дозволить доопрацювати цю частину контенту.

Додатки

Додаток 1:

Етапи розробки для R2: питання для оцінювання та відповідні відгуки

Швидке сканування та зворотний зв'язок у вигляді рекомендацій буде складатися з переліку запитань, що охоплюють 4 основних напрями, які є важливими для ЗП(ПТ)О як закладу освіти. Разом ці напрями утворюють чітко окреслену сферу, на основі якої заклад освіти може (надалі) розробити послідовну стратегію з відповідними заходами і кроками, які будуть сприяти створенню/вдосконаленню інклюзивного закладу освіти, допоможуть збільшити залучення батьків і сприятимуть покращенню іміджу пофесійної освіти.

Інклюзивний заклад освіти починається з того, що кожен працівник закладу повинен "бачити" кожного учня: його прогрес, потреби, таланти та проблеми. Крім того, працівники повинні бути здатними забезпечити комфортні та безпечні умови навчання, які будуть сприяти розвитку різних талантів та здібностей. Це потребує наявності підготовлених фахівців здатних контактувати з батьками та надавати їм відповідну підтримку, організувати спільну роботу над подоланням бар'єрів, що виникають в учнів. А також адміністрації, яка створює умови для того щоб працівники могли виконувати поставлені завдання, систематично оцінює їхню діяльність та зреалізовані заходи і за потреби коригує візію та концепцію закладу освіти. Тому пропонуються 4 взаємопов'язаних напрями:

- **Візія та стратегія інклюзивного закладу освіти:**
дослідження візії закладу щодо забезпечення доступності, конкурентоспроможності закладу освіти і як вона втілюється в довгострокову та короткострокову стратегію?
- **Розвиток та прогрес учнів:**
аналіз заходів з моніторингу, допомоги учням, які її потребують, а також заходів, які підтримують всебічний розвиток талантів.
- **Управління закладом освіти:**
вивчення процесів, що впливають на компетентність працівників і кадрові призначення, а також заходів щодо створення безпечного та сприятливого середовища в закладі освіти.
- **Співробітництво:**
Залучення батьків а також представників зовнішніх організацій.

У свою чергу, кожен з цих 4 напрямів складається з окремих пунктів, пов'язаних із впливом на успішність у навчанні, заклад освіти та інклюзивність, як це було визначено в теоретичних засадах, представлених у Розділі 4 цього звіту.

Питання 1:

Будь ласка, вкажіть, чи згодні ви з наведеними вище пропозиціями щодо 4-х основних напрямів, а якщо ні, то запропонуйте альтернативну пропозицію:

	Згоден	Не згоден	Якщо ви не згодні, запропонуйте нову назву
Візія та стратегія інклюзивного закладу освіти			
Розвиток та прогрес учнів			
Управління закладом освіти			
Співробітництво			

Кожен з 4 вищезгаданих напрямів складається з різних пунктів, які визначають їх зміст. Знову ж таки, ці пункти відволікають від теоретичної моделі та пропозицій щодо основних підходів, які узагальнені в різних розділах підсумкового звіту. Для кожного з пунктів надається опис змісту, який, зрештою, створить основу для розробки запитань для інструменту оцінювання. Будь ласка, майте на увазі, що описи пов'язані з різними аспектами. Таким чином, загальні описи створюють певну внутрішню узгодженість щодо циклу планування, впровадження, оцінювання та аналізу EQAVET.

Питання 2а:

Будь ласка, вкажіть для кожного з пунктів, згаданих у таблиці нижче, чи згодні ви з цим твердженням.

Пункти, пов'язані з кожним з 4 основних напрямів:	Опис змісту основного чинника:	Згоден	Не згоден
Візія та стратегія інклюзивного закладу освіти			
Візія інклюзивного закладу освіти	У закладі чітко сформоване розуміння інклюзивності та іміджу, а також того, як навчання в ньому та методика організації освітнього процесу будуть сприяти цьому.		
Лідерство	Задля імплементації візії інклюзивного та безпечного закладу освіти і підтримки працівників, педагогічна рада та адміністрація активно просувають візію		

	закладу освіти та демонструють приклади її імплементації.		
Стратегія закладу освіти	Візія закладу освіти щодо інклюзивності, розвитку талантів, іміджу та залучення батьків втілюється в довгострокових планах, що містять інформацію про заходи та виділені кошти, а також очікувані результати та способи їх моніторингу. Частково це стосується організаційних заходів з профорієнтаційної роботи та кар'єрної підтримки.		
Зміст річного плану	Для реалізації довгострокової стратегії у закладі освіти є чітко спланований річний план/графік роботи, що включає заходи, пов'язані з формуванням іміджу, профорієнтацією, підтримкою учнів та залученням батьків.		
Розвиток та прогрес учнів			
Моніторинг розвитку	Систематичний моніторинг успішності учнів та раннє виявлення учнів з групи ризику є життєво важливою частиною роботи інклюзивного закладу освіти. Таке виявлення має супроводжуватися організацією належної підтримки як у межах закладу, так і з боку батьків / опікунів.		
Профорієнтація	Наріжним каменем на шляху до подальшої освіти є належна та своєчасна кар'єрна підтримка. Інклюзивний заклад освіти організовує кар'єрну підтримку, яка добре інтегрована у всю програму підготовки і підтримується всім педагогічним персоналом. Вона поступово розвиває кар'єрну обізнаність учнів, а також пропонує способи залучення батьків до цього процесу.		
Широкий розвиток	Заклад освіти, яким можуть пишатися учні та батьки, - це той, в якому всі учні почувуються як вдома, незалежно від їхнього соціально-економічного походження, культури чи інтересів. Це заклад, який дає учням можливість розвивати всі свої таланти, а не лише ті, що пов'язані з обов'язковим змістом національних екзаменаційних стандартів.		

Підтримка учнів	Інклюзивний заклад освіти спроможний забезпечити відповідну підтримку всім учням, які її потребують, незалежно від їхнього соціально-економічного становища.		
Управління закладом освіти:			
Працівники закладу освіти та їхні посадові обов'язки	В інклюзивному закладі освіти наявні посадові інструкції педагогічних працівників та допоміжного персоналу, в яких зазначаються особливості організації освітнього процесу а також взаємостосунків між викладачами та учнями. Працівники знають, чого від них очікують.		
Освітнє середовище	В інклюзивному закладі освіти всі учні почуваються в безпеці, і це доступне освітнє середовище захищене певними правилами поведінки, з якими всі ознайомлені і яких дотримуються. Адміністрація дотримується правил поведінки.		
Компетентність працівників	Особлива увага приділяється тим професійним компетентностям працівників, що сприяють реалізації поставлених цілей у стратегії. Незалежно від соціально-економічного чи культурного походження, педагогічні працівники здатні будувати та підтримувати позитивні стосунки з учнями та їхніми батьками.		
Співробітництво			
Залучення батьків	В інклюзивному закладі освіти багато уваги приділяється комунікації та роз'ясненню ролі і відповідальності батьків у професійній орієнтації та майбутньому їхніх дітей.		
Інформація для батьків	В інклюзивному закладі освіти використовуються ідеї та пропозиції активних батьків (представників) для підвищення ефективності комунікації з усіма батьками щодо успішності, прогресу учнів, а також позаурочних заходів і ролі та відповідальності батьків. Для цього використовуються різноманітні канали комунікації, доступні і зручні як для батьків, так і для учнів.		

Зовнішні організації	В закладі освіти систематично аналізується робота із зовнішніми організаціями та їхній внесок мережі у формування візії, стратегії та цілей закладу освіти.		
----------------------	---	--	--

Питання 2b:

Для тих пунктів, щодо яких у вас є зауваження з приводу виправлення тексту, або для тих з партнерів, хто хоче замінити один або декілька пунктів на альтернативні, будь ласка, використовуйте наведену нижче таблицю, щоб занотувати свої зауваження. Відповідно, всім партнерам необхідно обрати та розподілити пріоритети, а також знову ж таки обмежити загальну кількість пунктів. Будь ласка, зосередьтеся на змісті, а не на виправленні помилок у тексті. Це буде зроблено після того, як зміст буде перевірено.

Пункти, пов'язані з кожною з 4 основних тем:	Новий чинник:	Пропозиції щодо нового опису:
Візія та стратегія інклюзивного закладу освіти		
Візія інклюзивного закладу освіти		
Лідерство		
Стратегія закладу освіти		
Зміст річного плану		
Розвиток та прогрес учнів		
Моніторинг розвитку		
Профорієнтація		
Широкий розвиток		
Підтримка учнів		
Управління закладом освіти:		
Працівники закладу освіти та їхні посадові обов'язки		
Освітнє середовище		
Компетентність працівників		
Співробітництво		
Залучення батьків		
Інформація для батьків		
Зовнішні організації		

Після узгодження напрямів, пунктів та їхнього формулювання, остаточний текст англійською мовою має бути перевірений і відкоригований Rinova.

Додаток 2

When writing the summary and developing causal model the following literature has been used:

Bakker, J. e.a., :“Leraren en ouderbetrokkenheid”, Behavioural Science Institute, Radboud Universiteit Nijmegen, 2013

Desforges, C. Abouchar, A.: “The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment: A literature review”. London: Dfes, 2003

Grosfeld, T. : “Deze life coaches helpen leerlingen niet alleen met huiswerk”, Het Parool, 2019

Jeynes, William. H.: “A meta-analysis of the efficacy of different types of parental involvement programs for Urban Students. Urban Education, 47(4) 706- 742), 2012.

Kärnä, E & Vetoniemi, J.: Being included – experiences of social participation of pupils with special educational needs in mainstream schools. International Journal of Inclusive Education, 25 (10) pag 1190-1204, 2021

Menheere, A,. Hooge, E.: “De betrokkenheid van ouders bij het schoolleren van hun kinderen””, Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding, Hogeschool Amsterdam, 2010

Molbaek, M.: “Inclusive teaching strategies – dimensions and agendas.”, in International Journal of Inclusive Education, 22(10) 1048-1061, 2018.

Onstenk, J.: “Samenwerken met ouders als pedagogisch partnerschap”. In: Pedagogiek in Praktijk, 66, Amsterdam, 2012.

Prins, D. e.a.: “Ouderbetrokkenheid in Onderwijs”, Nederlands Jeugdinstituut, 2013

Ramberg, J.: “Special education in Swedish upper secondary schools: resources, ability grouping and organisation.”. Dissertation, Stockholm University 2015.

Saloviita, T.: “Attitude of teachers towards inclusive education in Finland”; Scandinavian Journal of Educational Research, 64(2) 270-282, 2020.

Van der Vegt, A.,: “Ouderbetrokkenheid en schoolprestaties”, Kennisrotonde, 2016.